

Н. Розколупа,
*заступник генерального директора
Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого,
заслужений працівник культури України*

ПИТАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК

У зв'язку з численними зверненнями бібліотечних працівників пропонуємо вашій увазі юридичну консультацію щодо питань оплати праці в публічних бібліотеках

1. Як формується штатний розпис публічної бібліотеки?

Штатний розпис бібліотеки – документ, що встановлює для конкретної установи штат і посадові оклади працівників. Усі посади, зазначені в штатному розписі, мають відповідати Національному класифікатору професій України ДКО03:2010, затвердженому наказом Держкомтехрегулювання від 28.07.2010 № 327.

Бюджетні установи, в т. ч. бібліотеки, щорічно формують штатні розписи після отримання лімітної довідки про бюджетні асигнування на відповідний рік.

Згідно з Порядком складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228, розпорядники бюджетних коштів свої витрати приводять у відповідність з бюджетними асигнуваннями та іншими показниками, що доведені лімітними

довідками. Для цього чисельність працівників установи, що пропонується до затвердження за штатним розписом, повинна бути приведена у відповідність із визначеним фондом оплати праці, а інші витрати – у відповідність з іншими встановленими асигнуваннями таким чином, щоби забезпечити виконання покладених на установу функцій.

Типову форму штатного розпису затверджено наказом Міністерства фінансів від 28.01.2002 № 57 «Про затвердження документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету» (в редакції наказу Міністерства фінансів України 14.06.2004 № 386).

Зміни до штатного розпису вносяться у випадках введення чи виключення штатних одиниць, зміни істотних умов праці (системи та розміру оплати праці, розрядів та найменувань посад тощо).

При цьому необхідно враховувати норми статей 32 та 103 Кодексу законів про працю України: про зміни умов праці в бік погіршення; зміни інших істотних умов праці власник або уповноважений ним ор-

ган зобов'язаний повідомити працівника не пізніше ніж за два місяці. За умови додержання зазначених вимог кількість і періодичність змін до штатного розпису протягом року не обмежуються.

Штатний розпис бібліотеки та зміни до нього затверджує орган, у сфері управління котрого перебуває бібліотека.

Штатні розписи бібліотек, які утримуються за рахунок бюджетів сіл, селищ, міст, у т. ч. міст районного значення, бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються відповідно до закону та за перспективним планом формування територій громад, затверджуються міськими, сільськими, селищними головами відповідних територіальних громад, об'єднаних територіальних громад або керівниками відповідних виконавчих органів сільських, селищних, міських рад, рад об'єднаних територіальних громад, до комунальної власності котрих належить бібліотека.

Примірні штатні розписи обласних бібліотек затверджено наказом Міністерства культури України від 22.08.2012 № 900 «Про затвердження Примірної структури та Примірних штатних розписів комунальних бібліотек». Необхідно враховувати, що примірні штати мають рекомендаційний характер.

Строк зберігання штатних розписів – 75 років (згідно з Переліком типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів, затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 12.04.2012 № 578/5).

2. Що таке тарифний розряд і як він встановлюється?

Відповідно до частини 2 статті 8 Закону України «Про оплату праці» умови розміру оплати праці працівників установ та організацій, що фінансуються з бюджету, визначаються Кабінетом Міністрів України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 № 1298 встановлено тарифну систему оплати праці «бюджетників», у т. ч. працівників публічних бібліотек. Така система формується на оцінках складності виконуваних робіт і кваліфікації працівників.

Елементом тарифної системи є тарифний розряд, який характеризує рівень складності виконуваної роботи за тією чи іншою посадою (роботою). Тобто тарифний розряд невід'ємно пов'язаний із конкретною посадою.

Схему тарифних розрядів бібліотечних працівників затверджено наказом Міністерства культури України від 18.10.2005 № 745 «Про впорядкування умов оплати праці працівників культури на основі Єдиної тарифної сітки» (далі – наказ № 745). Зазначена схема передбачає для кожної посади т. зв. вилку тарифних розрядів, тобто кілька можливих варіантів.

Конкретні тарифні розряди за тією чи іншою посадою затверджуються у штатному розписі бібліотеки та залежать від групи з оплати праці керівних працівників, до якої віднесена конкретна бібліотека, тарифного розряду посади директора (завідувача) бібліотеки. Наприклад, у публічній бібліотеці, що віднесена до четвертої групи з оплати праці керівних працівників, відповідно до наказу № 745, можуть бути встановлені такі тарифні розряди для відповідних посад:

- директор – 12-й тарифний розряд;
- завідувач відділу з основного виду діяльності (наприклад, відділ обслуговування користувачів) – 10-й тарифний розряд;
- провідний бібліотекар – 9-й тарифний розряд;
- бібліотекар 1-ї категорії – 8-й тарифний розряд.

Зверніть увагу на те, що:

– вищій посаді відповідає вищий тарифний розряд, тобто в конкретній бібліотеці для посади, наприклад, бібліотекаря 1-ї категорії, не може бути встановлено тарифний розряд на рівні чи вище посади провідного бібліотекаря і т. ін.;

– для посад заступника директора чи керівника структурного підрозділу тарифний розряд не встановлюється, посадові оклади для цих категорій працівників мають бути на 5–15% нижче, ніж посадовий оклад відповідного керівника, визначений за схемами тарифних розрядів;

– зміна посади передбачає, відповідно, зміну тарифного розряду;

– тарифний розряд не встановлюється на підставі атестації.

3. Якою є структура заробітної плати бібліотечного працівника?

Відповідно до статті 1 Закону України «Про оплату праці» заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, в грошовому виразі, котру за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства.

Вказаний закон встановлює таку структуру заробітної плати:

- основна заробітна плата – посадовий оклад;
- додаткова заробітна плата – доплати, надбавки, гарантійні компенсаційні виплати, премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій;
- інші заохочувальні та компенсаційні виплати – винагорода за підсумками роботи за рік, премії за спеціальними системами і положеннями, виплати в рамках грантів, компенсаційні та інші грошові й матеріальні виплати, які не передбачені актами чинного законодавства, або ті, що провадяться понад встановлені зазначеними актами норми.

Структура заробітної плати працівників публічних бібліотек має дві перші складові, тобто основну та додаткову заробітну плату.

Посадовий оклад встановлюється штатним розписом відповідно до наказу № 745.

Щодо додаткової заробітної плати, то обов'язковими є такі виплати окремим категоріям бібліотечних працівників, передбачені статтею 30 Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» та постановами Кабінету Міністрів України:

1) доплата за вислугу років; допомога на оздоровлення під час щорічної відпустки в розмірі посадового окладу; матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань за рішенням керівника бібліотеки в розмірі до одного посадового окладу на рік (постанова Кабінету Міністрів України від 22.01.2005 № 84 «Про затвердження Порядку виплати доплати за вислугу років працівникам державних і комунальних бібліотек»);

2) надбавка за особливі умови роботи в граничному розмірі 50% посадового окладу (постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2009 № 1073 «Про підвищення заробітної плати працівникам бібліотек»).

Крім того, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 № 1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної

сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери» та наказу № 745, усім категоріям працівників публічних бібліотек за наявності підстави встановлюються надбавки за почесні звання; за науковий ступінь.

Також працівникам бібліотек можуть встановлюватися в межах затвердженого фонду заробітної плати надбавки за високі досягнення у праці; за виконання особливо важливої роботи (на строк її виконання); за складність, напруженість у роботі.

Але необхідно зазначити, що кілька останніх років працівникам багатьох публічних бібліотек виплачувалася заробітна плата лише в обсязі посадового окладу. Така ситуація виникла з огляду на прикінцеві положення законів України про Державний бюджет на 2016-й та 2017 р.

Однак у Законі України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» обмежень щодо виплати заробітної плати працівникам бібліотек немає. Тому невиклата передбаченої законодавством додаткової заробітної плати у 2018 р. є порушенням трудових прав працівників.